

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

บทที่ 2

เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาแนวทางการพัฒนาความรู้และพฤติกรรมการปฏิบัติตนตามหลักศีล 5 ในฐานะพุทธศาสนิกชนของนักเรียน ช่วงชั้นเรียนที่ 3 โรงเรียนอ่างทองปัทมโรจนวิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษอ่างทอง ในครั้งนี้ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาเอกสารแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. แนวความคิดเกี่ยวกับความรู้ และความรู้เกี่ยวกับศีล 5
2. ทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรม และการปฏิบัติตนในฐานะพุทธศาสนิกชน
3. ข้อมูลเกี่ยวกับ โรงเรียนอ่างทองปัทมโรจนวิทยาคม
4. แนวทางการพัฒนา
5. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับความรู้ และความรู้เกี่ยวกับศีล 5

1.1 ความหมายของความรู้

กู๊ด (Good. 1973 : 325) ได้ให้ความหมายในพจนานุกรมทางการศึกษาว่า ความรู้หมายถึง ข้อเท็จจริง ความจริง กฎเกณฑ์ และข้อมูลต่างๆ ที่มนุษย์ได้รับและรวบรวมสะสมไว้จากมวลประสบการณ์ต่างๆ

ชวาล แพรัตกุล (2526 : 201) ได้ให้ความหมายของความรู้ไว้ว่า ความรู้ คือ การแสดงออกของสมรรถภาพสมองด้านความจำโดยใช้วิธีให้ระลึกออกมาเป็นหลัก

จิตรา วสุวณิช (2528 : 6) ได้ให้ความหมายของความรู้ไว้ว่าเป็นการจำข้อเท็จจริงเรื่องราวรายละเอียดที่ปรากฏในตำราหรือสิ่งที่ได้รับการบอกกล่าวได้

สมเกียรติ วรรณวัฒน์ (2539 : 14) ได้ให้ความหมายของความรู้ไว้ว่า เป็นการรับรู้เรื่องราวข้อเท็จจริง กฎเกณฑ์ ข้อมูลต่างๆ ที่มนุษย์ได้รับจากสถานที่ สิ่งของ หรือบุคคลซึ่งเกิดจากการศึกษาค้นคว้า สังเกต และประสบการณ์โดยที่มนุษย์สามารถจดจำและแสดงออกมาเป็นพฤติกรรมที่เรียกเอาสิ่งที่จำได้ออกมาปรากฏให้สังเกตได้ วัดได้ รวมทั้งสามารถถ่ายทอดให้บุคคลอื่นรับทราบได้ ซึ่งต้องอาศัยเวลาในการเก็บรวบรวม สะสมไว้

ศักดิ์ศรี แก้วเอี่ยม (2543 : 13) ได้ให้ความหมายของความรู้ไว้ว่าเป็นข้อเท็จจริง กฎเกณฑ์ และรายละเอียดต่างๆ ที่มนุษย์ได้รับ รวมทั้งความรู้เกี่ยวกับสถานที่ สิ่งของหรือบุคคล ซึ่งได้จากการ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

12

สังเกต ประสบการณ์ การค้นคว้า หรือการรับรู้ข้อเท็จจริงเหล่านั้นต้องชัดเจน และต้องอาศัยเวลา ซึ่งมนุษย์มีการเก็บรวบรวมสะสมไว้

สรุปอาจกล่าวได้ว่า ความรู้ หมายถึง การรับรู้เรื่องราว ข้อเท็จจริง กฎเกณฑ์ และข้อมูลต่าง ๆ ที่มนุษย์ได้รับจากสถานที่ สิ่งของหรือบุคคล ซึ่งเกิดจากการศึกษา ค้นคว้า สังเกต หรือประสบการณ์ และต้องอาศัยเวลาในการรวบรวมสะสมความรู้

1.2 ประเภทของความรู้

บลูม และคณะ (Bloom and other. 1971 : 148-156) ได้จำแนกความรู้ออกเป็น 3 ขั้นตอน โดยเรียงจากที่ซับซ้อนน้อยที่สุดไปหาที่ซับซ้อนมากที่สุด ดังนี้

1. ความรู้เฉพาะสิ่ง (Knowledge of specifics) คือการระลึกถึงสิ่งเฉพาะและชิ้นส่วนของสารที่อยู่โดดเดี่ยว การเน้นอยู่ที่สัญลักษณ์ที่มีความหมายเชิงรูปธรรมเรื่องนี้จัดอยู่ในระดับต่ำสุดของความเป็นนามธรรมซึ่งอาจได้รับการคิดว่าเป็นหน่วยของสิ่งที่ซับซ้อนและเป็นนามธรรมของความรู้ที่สร้างขึ้น ได้แก่

1.1 ความรู้เกี่ยวกับคำเฉพาะ (Knowledge of terminology) เป็นความรู้ในเรื่องสัญลักษณ์จำเพาะบางอย่าง (ทั้งทางภาษาและมิใช่ภาษา) รวมทั้งความรู้สัญลักษณ์ที่ยอมรับกันแล้ว ความรู้เกี่ยวกับสัญลักษณ์ประเภทต่างๆ ซึ่งอาจเคยใช้เพียงครั้งเดียว หรือความรู้ในเรื่องที่เหมาะสมกับการใช้ประโยชน์ของสัญลักษณ์นั้นๆ

1.2 ความรู้ในข้อเท็จจริงเฉพาะ (Knowledge of specific facts) เป็นความรู้ในเรื่องวันที่ เหตุการณ์ บุคคล สถานที่ ฯลฯ ซึ่งอาจรวบรวมสาระที่ถูกต้องเฉพาะเจาะจง เช่น วันที่แน่นอนหรือปรากฏที่มากหรือน้อยอย่างชัดเจน อาจรวมสาระเชิงปริมาณ เช่น ช่วงเวลา โดยประมาณ หรือลำดับความมากน้อยโดยทั่วไปของปรากฏการณ์

2. ความรู้เรื่องวิถีและวิธีการจัดการกระทำกับสิ่งเฉพาะ (Knowledge of way and means of dealing with specifics) คือความรู้ในเรื่องวิถีทางในการจัดระเบียบในการศึกษา ในการตัดสินใจ และในการวิพากษ์วิจารณ์ รวมทั้งวิธีการค้นคว้าลำดับผลที่ได้ตามเวลาในปฏิทินและมาตรฐานของการตัดสินใจในแต่ละสาขาและรูปแบบการจัดระเบียบตามสาขาที่กำหนดและดำเนินการ ความรู้นี้จัดอยู่ในระดับกลางของความเป็นนามธรรมอยู่ระหว่างความรู้เฉพาะสิ่งกับความรู้ทั่วไป ไม่ต้องการให้นักเรียนทำกิจกรรมที่ต้องอาศัยเนื้อหาแต่ต้องการให้นักเรียนเกิดความสำนึกอย่างเจียมๆ ตามธรรมชาติ ได้แก่

2.1 ความรู้แบบแผนนิยม (Knowledge of conventions) เป็นความรู้ในเรื่องลักษณะของวิถีทางในการจัดการกระทำ และการนำเสนอความคิดและปรากฏการณ์เพื่อการสื่อความหมายและ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

13

ความสอดคล้อง ผู้ทำงานในสาขาใช้ประโยชน์แบบฉบับการปฏิบัติและรูปแบบที่เหมาะสมที่สุดกับ
วัตถุประสงค์

2.2 ความรู้เรื่องแนวโน้มและลำดับเหตุการณ์ (Knowledge of trends and sequence) เป็นความรู้เรื่องกระบวนการทิศทางและการเคลื่อนที่ของปรากฏการณ์ที่เกี่ยวข้องกับเวลา

2.3 ความรู้เรื่องการจัดจำพวกและประเภท (Knowledge of classification and categories) เป็นความรู้เรื่องชั้นต่างๆ ชุด ส่วนและการจัดการเรียบเรียงซึ่งถือว่าเป็นพื้นฐานของสาขาวิชาที่กำหนดจุดมุ่งหมายของการโต้แย้ง หรือของปัญหาที่มา

2.4 ความรู้เรื่องเกณฑ์ (Knowledge of criteria) เป็นความรู้เรื่องเกณฑ์ตามข้อเท็จจริง หลักการ ความคิดเห็นและพฤติกรรมที่ได้รับ การทดสอบหรือได้รับการตัดสิน

2.5 ความรู้เรื่องระเบียบวิธี (Knowledge of methodology) เป็นความรู้เรื่องวิธีการ สอบสวน เทคนิคและกระบวนการที่ใช้ในบางสาขา และที่ซึ่งใช้สอบสวนและปรากฏการณ์ บางอย่าง การเน้นความรู้ของแต่ละบุคคลในเรื่องวิธีการมากกว่าความสามารถในการใช้วิธีการ

3. ความรู้เรื่องสากลและเรื่องนามธรรมสาขาต่างๆ (Knowledge of the universals and abstractions in a field) คือความรู้เรื่องแผนและรูปแบบที่สำคัญที่ปรากฏ และความคิดได้รับการ จัดรวบรวมไว้ โครงสร้าง ทฤษฎี และข้อสรุปจำนวนมาก ซึ่งมีอิทธิพลต่อสาขาวิชา ที่มาใช้ศึกษา ปรากฏการณ์หรือแก้ปัญหาในระดับนี้จัดเป็นระดับที่สูงสุดของความเป็นนามธรรมและความซับซ้อน
ได้แก่

3.1 ความรู้เรื่องหลักเกณฑ์และข้อสรุปทั่วไป (Knowledge of the principle and generalizations) เป็นความรู้เรื่องความเป็นนามธรรม บางอย่างซึ่งสรุปข้อสังเกต ปรากฏการณ์ที่เป็น นามธรรม ซึ่งมีคุณค่าในการอธิบาย บรรยาย ทำนาย หรือกำหนดการกระทำ หรือทิศทางที่ เหมาะสมและสอดคล้องที่สุดเท่าที่จะกระทำได้

3.2 ความรู้เรื่องทฤษฎีและโครงสร้าง (Knowledge of theories and structures) เป็น ความรู้เรื่องตัวหลักการและข้อสรุปทั่วไป รวมทั้งความสัมพันธ์ของมัน ซึ่งแสดงให้เห็นภาพพจน์ ของเหตุการณ์ปัญหา หรือสาขาที่ซับซ้อนได้อย่างชัดเจนครอบคลุม และเป็นระบบ ซึ่งเป็นเรื่องที่เป็น นามธรรมมากที่สุดและได้รับการนำมาใช้แสดงความสัมพันธ์ และการจัดระเบียบของสิ่ง
จำเพาะต่างๆ จำนวนมาก

สุดา จิตพิทักษ์ (2537 : 2) ได้แบ่งความรู้ออกเป็น 3 ประเภท ใหญ่ๆ คือ

1. ความรู้ทางมนุษยศาสตร์
2. ความรู้ทางวิทยาศาสตร์
3. ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

14

กล่าวโดยสรุป ประเภทของความรู้สามารถแบ่งได้เป็น 3 ประเภท ได้แก่ ความรู้ทางมนุษยศาสตร์ ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ และความรู้ทางวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ ซึ่งความรู้ทั้ง 3 ประเภท ต้องใช้เวลาในการสะสม รวบรวม และนำไปฝึกปฏิบัติในทิศทางที่เหมาะสมและเป็นระบบก็จะกลายเป็นพฤติกรรมที่ดีของมนุษย์ได้

1.3 ลักษณะของความรู้

สุโท เจริญสุข (2520 : 126) กล่าวว่า การที่คนเราจะรู้ได้นั้นมี 2 ลักษณะ คือ

1. รู้ได้ตามแนวคิดหรือปรัชญาฝ่ายสารนิยม ถือเป็นระบบวิทยาศาสตร์ เพราะถือว่าการที่คนเราจะรู้อะไรได้นั้น เกิดจากการทำงานของร่างกายและสมองซึ่งเป็นสสาร
2. รู้ได้ตามแนวคิดหรือปรัชญาฝ่ายจิตนิยม เชื่อว่าการที่คนเราเกิดความรู้เพราะว่าคนเรามีชีวิตเป็นตัวรู้ สสารร่างกายทั้งหมดไม่สามารถแปลความหมายรู้อะไรได้เลย

สรุปได้ว่าลักษณะของความรู้มี 2 ลักษณะ คือ รู้ได้จากแนวคิดหรือปรัชญาฝ่ายสารนิยม ที่เป็นระบบวิทยาศาสตร์ที่เกิดจากการทำงานของร่างกายและสมอง และรู้ได้ตามแนวคิดหรือปรัชญาฝ่ายจิตนิยมที่เชื่อว่าคนเราจะเกิดความรู้ได้เนื่องจากมีชีวิตเป็นตัวรับรู้

1.4 ระดับความรู้

บลูม และคนอื่นๆ (Bloom and other. 1978 : 13-15) ได้แบ่งพฤติกรรมด้านความรู้ หรือความสามารถทางสติปัญญา (Cognitive domain) เป็น 6 ระดับ โดยเรียงจากพฤติกรรมง่ายไปสู่พฤติกรรมชั้นยาก ดังนี้

1. ความรู้ (Knowledge) หมายถึง การจำ และการระลึกได้ที่ต่อความคิด วัตถุและปรากฏการณ์ต่างๆ
2. ความเข้าใจ (Comprehension) หมายถึง การแสดงออกของพฤติกรรมเมื่อเผชิญกับสื่อความหมาย และสามารถแปล สรุป หรือขยายสื่อความหมายนั้น
3. การนำไปใช้ (Application) หมายถึง การนำความรู้ไปใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์จริงๆ
4. การวิเคราะห์ (Analysis) หมายถึง การพิจารณาแยกแยะเนื้อหาออกเป็นส่วนย่อยๆ ที่มีความสัมพันธ์กัน
5. การสังเคราะห์ (Synthesis) หมายถึง ความสามารถในการรวบรวมส่วนประกอบย่อยเข้าด้วยกัน ซึ่งเป็นกระบวนการที่ต้องใช้ความคิดสร้างสรรค์
6. การประเมินผล (Evaluation) หมายถึง ความสามารถในการตัดสินใจเกี่ยวกับค่านิยม ผลงาน คำตอบ วิธีการ และเนื้อหาสาระ คือ เพื่อวัตถุประสงค์บางอย่าง โดยมีเกณฑ์ในการพิจารณาตัดสินใจ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

อาจกล่าวได้ว่า ระดับความรู้สามารถแบ่งได้เป็น 6 ระดับ และต้องเรียงจากระดับ พฤติกรรมที่ง่ายไปสู่พฤติกรรมที่ยาก โดยต้องมีความรู้ ความเข้าใจ นำความรู้ที่ได้รับไปใช้ มีการ วิเคราะห์ สังเคราะห์ และต้องมีการติดตามประเมินที่มีเกณฑ์ในการพิจารณาที่เหมาะสม จึงจะทำให้ ระดับความรู้ที่ได้รับการฝึกปฏิบัติเป็นพฤติกรรมที่ดี

1.5 การวัดความรู้

การวัดความรู้มีเครื่องมือในการวัดความรู้มีหลายชนิด แต่ละชนิดก็เหมาะสมกับการ วัดความรู้แตกต่างกันออกไป ซึ่งในที่นี้จะกล่าวถึงเครื่องมือที่ใช้วัดความรู้ที่นิยมใช้กันมาก คือ แบบทดสอบ ซึ่งแบบทดสอบถือว่าเป็นสิ่งเร้าเพื่อนำไปเร้าผู้ถูกทดสอบให้แสดงอาการตอบสนอง ออกมาด้วยพฤติกรรมบางอย่าง เช่น การพูด การเขียน ท่าทาง ฯลฯ เพื่อให้สามารถสังเกตเห็นหรือ สามารถนับปริมาณได้ เพื่อนำไปแทนอันดับหรือคุณลักษณะของบุคคลนั้นๆ

กล่าวโดยสรุป การวัดความรู้ ต้องมีเครื่องมือในการวัด และเครื่องมือที่ใช้วัดความรู้ ย่อมแตกต่างกันออกไป ซึ่งจะส่งผลให้ผู้ถูกทดสอบแสดงอาการตอบสนองออกมาด้วยพฤติกรรม บางอย่าง เช่น การพูด การเขียน และท่าทาง เพื่อให้ผู้วัดความรู้สามารถสังเกตเห็น หรือสามารถนับ ปริมาณได้

1.6 ทฤษฎีการเรียนรู้ (ประนอม จะปิ่น. 2553 : ออนไลน์)

1.6.1 ความหมายของการเรียนรู้

การเรียนรู้ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ซึ่งเป็นผลเนื่องมาจากประสบการณ์ที่คนเรามี ปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม หรือจากการฝึกหัดรวมทั้งการเปลี่ยนแปลงปริมาณความรู้ของผู้เรียน งานที่ สำคัญของครูก็คือช่วยนักเรียนแต่ละคนให้เกิดการเรียนรู้ หรือมีความรู้และทักษะตามที่หลักสูตร ได้ วางไว้ ครูมีหน้าที่จัดประสบการณ์ในห้องเรียน เพื่อจะช่วยให้แก่นักเรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตาม วัตถุประสงค์ของแต่ละบทเรียน นักจิตวิทยาได้พยายามทำการวิจัยเกี่ยวกับการเรียนรู้ของทั้งสัตว์ และมนุษย์ และได้ค้นพบหลักการที่ใช้ประยุกต์ เพื่อการเรียนรู้ในโรงเรียนได้ ทฤษฎีของการเรียนรู้ มีหลายทฤษฎีแต่จะขอนำมากล่าวเพียง 3 ทฤษฎี คือ ทฤษฎีการเรียนรู้พฤติกรรมนิยม ทฤษฎีการ เรียนรู้พุทธิปัญญานิยม ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเชิงพุทธิปัญญา

1.6.2 ทฤษฎีการเรียนรู้พุทธิปัญญา

ทฤษฎีนี้มีหลักการที่สำคัญว่า ในการเรียนรู้ผู้เรียนจะต้องเป็นผู้กระทำ และสร้างความรู้ ความเชื่อพื้นฐานของ Constructivism มีรากฐานมาจาก 2 แหล่ง คือจากทฤษฎีพัฒนาการของพือา เจต์และวิก็อทสกี จึงแบ่งออกเป็น 2 ทฤษฎี คือ

1. Cognitive Constructivism หมายถึงทฤษฎีการเรียนรู้พุทธิปัญญานิยม ที่มีรากฐานมา จากทฤษฎีพัฒนาการของพือาเจต์ ทฤษฎีนี้ถือว่าผู้เรียนเป็นผู้กระทำ และเป็นผู้สร้างความรู้ขึ้นในใจ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

เอง ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมมีบทบาทในการก่อให้เกิดความไม่สมดุลทางพุทธิปัญญาขึ้น เป็นเหตุให้ผู้เรียน ปรับความเข้าใจเดิมที่มีอยู่ให้เข้ากับข้อมูลข่าวสารใหม่ จนกระทั่ง เกิดความสมดุลทางพุทธิปัญญา หรือเกิดความรู้ใหม่ขึ้น

2. Social Constructivism เป็นทฤษฎีที่มีพื้นฐานมาจากทฤษฎีพัฒนาการของวิกตอทสกี ซึ่งถือว่าผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับผู้อื่น (ผู้ใหญ่หรือเพื่อน) ในขณะที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรืองาน ในสถานะสังคม (Social context) ซึ่งเป็นตัวแปรที่สำคัญและขาดไม่ได้ ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมทำให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยการเปลี่ยนแปลงความเข้าใจเดิมให้ถูกต้องหรือซับซ้อนกว้างขวางขึ้น

คุณลักษณะร่วมของทฤษฎี Constructivism

1. ผู้เรียนสร้างความเข้าใจในสิ่งที่เรียนรู้ด้วยตนเอง
2. การเรียนรู้สิ่งใหม่ขึ้นกับความรู้เดิมและความเข้าใจที่มีอยู่ในปัจจุบัน
3. การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมมีความสำคัญต่อการเรียนรู้
4. การจัดสิ่งแวดล้อม กิจกรรมที่คล้ายคลึงกับชีวิตจริง ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีความ

ความหมาย

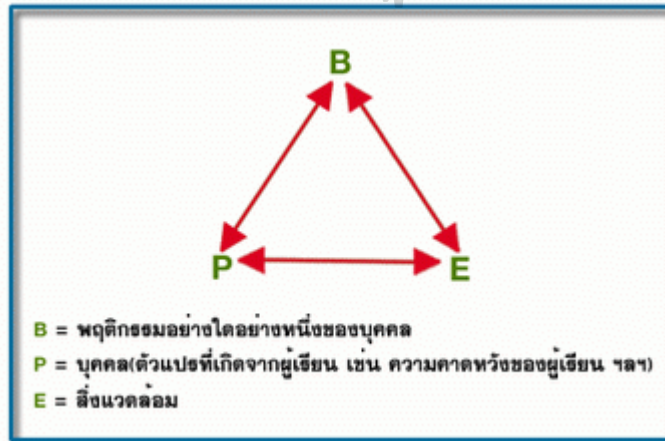
ทฤษฎีการเรียนรู้ตามแนวความรู้ความเข้าใจนี้ จำแนกย่อยออกเป็นหลายทฤษฎี เช่นกัน แต่ทฤษฎีซึ่งเป็นที่ยอมรับกันมาก ในระหว่างนักจิตวิทยาการเรียนรู้และนำมาประยุกต์ใช้กันมากกับสถานการณ์การเรียนการสอน ได้แก่ ทฤษฎีการเรียนรู้โดยการค้นพบของบรูเนอร์ และทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความหมายของออสเชเบล (Ausubel) ดังรายละเอียดต่อไปนี้ คือ ทฤษฎีการเรียนรู้โดยการค้นพบของบรูเนอร์ และทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความหมายของออสเชเบล

1.6.3 ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเชิงพุทธิปัญญา (Social Cognitive Learning Theory)

เป็นทฤษฎีของศาสตราจารย์บันดูรา แห่งมหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด (Stanford) ประเทศสหรัฐอเมริกา บันดูรามีความเชื่อว่าการเรียนรู้ของมนุษย์ส่วนมากเป็นการเรียนรู้โดยการสังเกตหรือการเลียนแบบ และเนื่องจากมนุษย์มีปฏิสัมพันธ์ (Interact) กับสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบ ๆ ตัวอยู่เสมอ บันดูราอธิบายว่าการเรียนรู้เกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและสิ่งแวดล้อมในสังคม ซึ่งทั้งผู้เรียนและสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อกันและกัน

ความคิดพื้นฐานของทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเชิงพุทธิปัญญา

1. บันดูรา ได้ให้ความสำคัญของการปฏิสัมพันธ์ของอินทรีย์และสิ่งแวดล้อม และถือว่าการเรียนรู้ก็เป็นผลของปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและสิ่งแวดล้อม โดยผู้เรียนและสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อกันและกันบันดูราได้ถือว่าทั้งบุคคลที่ต้องการจะเรียนรู้และสิ่งแวดล้อมเป็นสาเหตุของพฤติกรรมและได้อธิบายการปฏิสัมพันธ์ ดังนี้

ภาพประกอบ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและสิ่งแวดล้อม

2. บันดูราได้ให้ความแตกต่างของการเรียนรู้ (Learning) และการกระทำ (Performance) ว่าความแตกต่างนี้สำคัญมาก เพราะคนอาจจะเรียนรู้อะไรหลายอย่างแต่ไม่กระทำ เป็นต้นว่า นิสิตและนักศึกษาทุกคนที่กำลังอ่านตำรานี้คงจะทราบว่า การโงะในการสอบนั้นมีพฤติกรรมอย่างไร แต่นิสิตนักศึกษาเพียงน้อยคนที่จะทำการ โงะจริง ๆ บันดูราได้สรุปว่าพฤติกรรมของมนุษย์อาจจะแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท คือ พฤติกรรมสนองตอบที่เกิดจากการเรียนรู้ ผู้ซึ่งแสดงออก หรือกระทำ สม่่าเสมอพฤติกรรมที่เรียนรู้แต่ไม่เคยแสดงออกหรือกระทำและพฤติกรรมที่ไม่เคยแสดงออกทางการกระทำ เพราะไม่เคยเรียนรู้จริง ๆ

3. บันดูรา ไม่เชื่อว่าพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจะคงตัวอยู่เสมอ ทั้งนี้เป็นเพราะสิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอและทั้งสิ่งแวดล้อมและพฤติกรรมมีอิทธิพลซึ่งกันและกัน ตัวอย่างเช่น เด็กที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวก็คาดหวังว่าผู้อื่นจะแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวต่อตนด้วย ความคาดหวังนี้ก็ส่งเสริมให้เด็กแสดงพฤติกรรมก้าวร้าว ผลลัพธ์ก็คือ เด็กอื่น (แม้ว่าจะไม่ก้าวร้าว) ก็จะแสดงพฤติกรรมตอบสนองแบบก้าวร้าวด้วย และเป็นเหตุให้เด็กที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวยิ่งแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวมากยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นการย้ำความคาดหวังของตน บันดูราสรุปว่า “เด็กที่มีพฤติกรรมก้าวร้าว จะสร้างบรรยากาศก้าวร้าวรอบ ๆ ตัว จึงทำให้เด็กอื่นที่มีพฤติกรรมอ่อน โยนไม่ก้าวร้าวแสดงพฤติกรรมตอบสนองก้าวร้าว เพราะเป็นการแสดงพฤติกรรมต่อสิ่งแวดล้อมที่ก้าวร้าว”

1.7 ความรู้เกี่ยวกับศีล 5

1.7.1 คำสอนและหลักปฏิบัติทางพระพุทธศาสนา

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) (2546 : ไม่ปรากฏเลขหน้า) ได้ให้คำสอนและหลักปฏิบัติทางพระพุทธศาสนา ส่วนที่เกี่ยวข้องกับสังคมและสะท้อนกับเจตนารมณ์ของพระพุทธศาสนา

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

ในด้านความสัมพันธ์ทางสังคมได้มากที่สุดคือ คำสอนและหลักปฏิบัติในศีล เพราะศีลเป็นระบบการควบคุมชีวิตด้านนอกเกี่ยวกับการแสดงออกทางกาย วาจา เป็นระเบียบว่าด้วยความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมโดยเฉพาะอย่างยิ่งความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ด้วยกัน การดำเนินกิจกรรมต่างๆ ทางชุมชน การจัดสภาพแวดล้อมความเป็นอยู่และสิ่งแวดล้อมให้เรียบร้อยและเกื้อกูลต่อการดำรงอยู่ของชุมชนชั้น และแก่ความผาสุกแห่งสมาชิกทั้งปวงของชุมชน อันจะเอื้ออำนวยให้ทุกคนสามารถบำเพ็ญกิจการที่ดีงามยิ่งขึ้น ไป เพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายสูงสุดของชีวิต ตามความตกลงนับถือของพวกตนหรือเพื่อเข้าถึงประโยชน์และความดีงามสูงสุดตามอุดมการณ์ของชุมชนนั้น ตลอดจนเกื้อกูลแก่การที่ชุมชนนั้นจะเผยแผ่อุดมการณ์ กิจการ และประโยชน์สุข ความดีงามของตนให้แก่ขยายกว้างออกไป ที่สุดก็คือ การไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่ว่าจะด้วยกายหรือวาจา และการไม่ทำลายสติสัมปชัญญะ ที่เป็นตัวคุมศีลของตน ศีลทั้งหมดนี้ที่สุด นิยมเรียกกันว่า ศีล 5

1.7.2 ความหมายของศีล

ราชบัณฑิตสถาน (2546 : 771) ได้ให้ความหมายของศีลไว้ว่า ศีล คือ ข้อปฏิบัติที่กำหนดทางปฏิบัติกาย วาจา ทางพระพุทธศาสนา เช่น ศีล 5 ศีล 8

ระวี ภาวิไล (2530 : 74) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ศีล คือการรับปฏิบัติตามบทบัญญัติทางจริยธรรม ซึ่งประสพการณ์ของอดีตชนได้พิสูจน์แล้วว่าเป็นเครื่องจรโลงความมั่นคงและความผาสุกของสังคมมนุษย์ ศีล คือ การสำรวมกาย วาจา ศีล คือวินัย ศีลคือความอดกลั้นต่อสิ่งชั่วๆ และล่อใจต่าง ๆ ศีลคือการละเว้นการเบียดเบียนสรรพชีวิต ศีลนี้ คือระบบฝึกฝนเพื่อพัฒนาตนเองของแต่ละบุคคล แต่เมื่อบุคคลพัฒนาแล้ว สังคมซึ่งเป็นกลุ่มบุคคลจึงมีสภาพเป็นสังคมอารยชนได้อีกความหมายหนึ่ง ศีล คือ การรักษา กาย วาจา ให้เรียบร้อย และ ศีล คือสิ่งที่จำแนกคนออกจากสัตว์ ระบบการศึกษาของชาติ ระบบการเรียนรู้ของคนจำเป็นต้องเริ่มต้นด้วยศีลจะต้องศึกษาเรียนรู้และประพฤติปฏิบัติให้เข้าถึงแก่นแท้ของศีลก่อนสิ่งอื่น

พระธรรมปิฎก (2539 : 11) ได้กล่าวในธรรมนุญชีวิตว่า ศีล คือ การดำเนินชีวิตโดยสุจริต ทั้งทางกาย ทางวาจา มีวินัย และประกอบสัมมาชีพ

สรุปอาจกล่าวได้ว่า ศีล หมายถึง การดำเนินชีวิตโดยมีข้อกำหนดทางปฏิบัติทางกาย วาจา ทางพระพุทธศาสนา อย่างมีวินัย และประกอบสัมมาชีพ เช่น ศีล 5 ศีล 8 เป็นต้น

1.7.3 ความหมายของศีล 5

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) (2546 : 238) ได้กล่าวว่า ศีลเป็นข้อกำหนดอย่างต่ำที่สุดในทางความประพฤติของมนุษย์ เท่าที่จำเป็นพอที่จะให้สังคมมนุษย์อยู่กันโดยปกติและแต่ละคนมีชีวิตที่ไม่เป็นโทษภัย เรียกข้อกำหนดนี้ว่าสิกขาบท 5 (ข้อฝึกความประพฤติ) หรือที่ต่อมาเรียกกันเป็นสามัญว่า “ศีลห้า” ได้แก่

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

19

1. ปาณาติปาตา เวรมณี เว้นจากการไม่ทำลายชีวิต ฆ่าสัตว์ การประทุษร้าย รังแกกัน รวมทั้งประพฤดิหรือดำเนินชีวิตที่ปราศจากการเบียดเบียนผู้อื่นทางด้านร่างกายและชีวิต
2. อทินนาทานา เวรมณี เว้นจากการถือเอาของที่เขาไม่ได้ให้ ลักพา หยิบฉวยของผู้อื่นมาใช้โดยพลการรวมทั้งสาธารณสมบัติ การคดโกง ฉกฉวย ละเมิดกรรมสิทธิ์ทำลายทรัพย์สิน
3. กามสุมิฉฉาจารา เวรมณี เว้นจากการประพฤดิผิดเบียดเบียนผู้อื่นทางด้านคู่ครอง บุคคลที่รักหวงแหน ไม่ผิดประเพณีทางเพศ ไม่นอกใจคู่ครองของตน
4. มุสาวาทา เวรมณี เว้นจากการการดำเนินชีวิตที่ปราศจากการเบียดเบียนผู้อื่นด้วยวาจาเท็จ โกหก คำหยาบ นินทา คำทอ หลอกหลวง เพื่อเจ้อ หรือพุดยุแหย่ให้เกิดความแตกแยก ตัดรอน ประโยชน์หรือแกล้งทำลายด้วยวาจา
5. สุราเมรัยมัชชปมาทภูฐานา เวรมณี เว้นจากน้ำเมาคือสุรา และเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท สิ่งเสพติดให้โทษที่ทำให้เสียดศีลสัมปชัญญะ

พระราชวรมุณี (2528 : 772) ได้ประมวลหลักเกณฑ์บางอย่างไว้สำหรับกำหนดว่า การกระทำแค่ไหนเพียงใด จึงจะเชื่อว่าเป็นการละเมิดศีลแต่ละข้อ ๆ เป็นการให้ความสะดวกแก่ผู้รักษาศีล โดยจัดวางเป็นองค์ประกอบง่าย ๆ ว่าศีลข้อนั้นจะขาด ต่อเมื่อกระทำการครบองค์ทั้งหมดของการละเมิด ดังนี้

ศีลข้อที่ 1 ปาณาติบาต มีองค์ 5 คือ 1) สัตว์มีชีวิต 2) รู้ยู่ว่าสัตว์มีชีวิต 3) จิตคิดจะฆ่า 4) มีความพยายาม 5) สัตว์ตายด้วยความพยายามนั้น

ศีลข้อที่ 2 อทินนาทานา มีองค์ 5 คือ 1) ของผู้อื่นหวงแหน 2) รู้ยู่ว่าเขาหวงแหน 3) จิตคิดจะลัก 4) มีความพยายาม 5) ลักของด้วยความพยายาม นั้น

ศีลข้อที่ 3 กามสุมิฉฉาจารา มี องค์ 4 คือ 1) อคมนิยัตตุ ได้แก่สตรีหรือบุรุษที่ไม่ควรละเมิด 2) จิตคิดจะเสพ 3) มีความพยายามในการเสพ 4) ยังมรรคคืออวัยวะสืบพันธุ์ให้ถึงกัน

ศีลข้อที่ 4 มุสาวาทา มีองค์ 4 คือ 1) เรื่องไม่จริง 2) จิตคิดจะกล่าวให้กลาดเคลื่อน 3) มีความพยายามเกิดจากจิตที่คิดจะกล่าวให้กลาดเคลื่อน 4) ผู้อื่นเข้าใจความที่พุดนั้น

ศีลข้อที่ 5 สุราเมรัยฯ มีองค์ 4 คือ 1) สิ่งนั้นเป็นของเมา 2) จิตใคร่จะดื่ม 3) มีความพยายามเกิดจากจิตที่ใคร่จะดื่ม 4) กลืนให้ล้วงลำคองลงไป

สรุปกล่าวได้ว่า ศีลห้า คือ ศีลที่พระพุทธองค์ทรงสอนให้ฆราวาสที่อยู่ในการครองเรือน ประพฤดิปฏิบัติและรักษา มี 5 ข้อ ได้แก่ 1) ห้ามฆ่าสัตว์ตัดชีวิต 2) ห้ามลักทรัพย์ 3) ห้ามประพฤดิผิดในกาม 4) ห้ามพุดปด 5) ห้ามดื่มสุราและเมรัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

20

1.7.4 ความสำคัญของศีล

พระพุทธเวทได้กล่าวในเรื่องเดียวกันนี้ว่า “คนมีศีลธรรมหรือนุชยธรรมที่เรียกว่าได้เป็นอารยชนมีธรรม คือคุณสมบัติ ดังนี้ มีสุจริตทั้งสาม คือ มีความประพฤติชอบ 3 ประการ คือ 1) กายสุจริต ความสุจริตทางกาย ทำสิ่งที่ดีงามถูกต้อง ประพฤติชอบด้วยกาย 2) วาจาสุจริต ความสุจริตทางวาจา พูดสิ่งที่ดีงามถูกต้อง ประพฤติชอบด้วยวาจา 3) มโนสุจริต ความสุจริตทางใจ คิดสิ่งที่ดีงามถูกต้อง ประพฤติชอบด้วยใจ ซึ่งสัมพันธ์กับความหมายตามนิยามของนายแพทย์ประเวศ วะสี ที่กล่าวว่า “ศีลนั้นเป็นเครื่องกำหนดความสัมพันธ์ของบุคคลในสังคมและระหว่างสังคมกับสิ่งแวดล้อมเพื่อให้เกิดความสมดุลหรือปกติสภาพ”

1.7.5 องค์ประกอบของศีล 5

ตามหลักของพระพุทธศาสนา ศีลคือการควบคุมรักษาอาการที่แสดงออกทางกาย ทางวาจา ให้เป็นปกติเรียบร้อย ไม่สร้างความเดือดร้อนให้แก่ตนเองและสังคมส่วนรวม คือไม่ทำตัวเป็นพิษเป็นภัยต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม กล่าวอีกนัยหนึ่งคือเป็นคนมีศีลธรรมหรือนุชยธรรม มีธรรม คือคุณสมบัตินี้

1. มีสุจริต 3 คือ มีความประพฤติชอบ 3 ประการ คือ

1.1 กายสุจริต ความสุจริตทางกาย ทำสิ่งที่ดีงามถูกต้องประพฤติชอบด้วยกาย

1.2 วาจาสุจริต ความสุจริตทางวาจา พูดสิ่งที่ดีงามถูกต้องประพฤติชอบด้วยวาจา

1.3 มโนสุจริต ความสุจริตทางใจ คิดสิ่งที่ดีงามถูกต้องประพฤติชอบด้วยใจ

2. ประพฤติตามอารยธรรม ด้วยการปฏิบัติถูกต้องตามทางแห่งกุศลกรรมบถ 10 ประการ ดังนี้

2.1 ทางกาย 3 ประการ ได้แก่

2.1.1 ละเว้นการฆ่าสัตว์ การสังหาร การบีบคั้น มีเมตตากรุณา ช่วยเหลือเกื้อกูล สงเคราะห์ซึ่งกันและกัน

2.1.2 ละเว้นการแย่งชิง ลักขโมยและการเอารัศเอาเปรียบ เคารพในสิทธิในทรัพย์สินของกันและกัน

2.1.3 ละเว้นการประพฤติดีด่างละเมิดในของรักของหวงของผู้อื่น ไม่ข่มเหงจิตใจ ทำลาย ลบหลู่เกียรติและวงศ์ตระกูลของกันและกัน

2.2 ทางวาจา 4 ประการ ได้แก่

2.2.1 ละเว้นการพูดเท็จ โกหก หลอกลวง กล่าวแต่คำสัตย์ ไม่จงใจจะพูดให้ผิดจากความจริงเพราะเห็นแก่ประโยชน์ใดๆ

2.2.2 ละเว้นการพูดส่อเสียดหรือยุยงให้แตกแยก พูดแต่คำที่ส่งเสริมสมัครสมานสามัคคี

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

2.2.3 ละเว้นการพูดคำหยาบ สกปรกเสียดาย พูดแต่คำสุภาพนุ่มนวล

2.2.4 ละเว้นการพูดเหลวไหลเพื่อเจ้อ พูดแต่คำจริง มีเหตุมีผลมีสารประโยชน์

และถูกกาลเทศะ

2.3 ทางใจ 3 ประการ ได้แก่

2.3.1 ไม่ละโมภ ไม่เพ็งเล็งคิดหาทางเอาแต่ได้ คิดให้ คิดเสียสละ ทำจิตใจเพื่อ
แผ่กว้างขวาง

2.3.2 ไม่คิดมุ่งร้ายเบียดเบียนหรือเพ่งมองในแง่ที่จะทำลาย ตั้งความปรารถนาดี
แผ่ไมตรี มุ่งให้เกิดประโยชน์สุขแก่กัน

2.3.3 มีความเห็นถูกต้องเป็นสัมมาทิวะ เข้าใจในหลักกรรมว่าทำดีมีผลดี ทำชั่ว
มีผลชั่ว รู้เท่าทันความเป็นไปธรรมดาของโลกและชีวิตตามเหตุปัจจัย

1.7.6 ประโยชน์ของการรักษาศีล มีดังนี้

1.7.6.1 เกิดความเมตตากรุณา

1.7.6.2 เป็นที่สรรเสริญ ยกย่อง นับถือและเป็นแบบอย่างต่อผู้อื่น

1.7.6.3 เป็นผู้ไม่เสียวรภัยโดยเปล่าประโยชน์

1.7.6.4 นำมาซึ่งความสงบสุขต่อตนเอง ครอบครัว และผู้ใกล้ชิด

1.7.6.5 เป็นหนทางสู่ความสำเร็จในครอบครัวและสัมมาอาชีพ

1.7.7 อานิสงส์ของศีล 5

1.7.7.1 ทำให้อายุยืนยาว ปราศจากโรคภัยเบียดเบียน

1.7.7.2 ทรัพย์สมบัติที่มีอยู่จะปลอดภัยจากโจรผู้ร้าย

1.7.7.3 ลูก หลาน สามี ภรรยา อยู่ด้วยกันอย่างเป็นผาสุข ไม่มีผู้คอยล่วงกล้ากราบ

1.7.7.4 พูดอะไรก็มีคนเคารพเชื่อถือ คำพูดมีเสน่ห์ เป็นที่จับใจ

1.7.7.5 เป็นผู้ที่มีสติปัญญาและเฉลียวฉลาด ไม่หลงหน้าหลงหลังเหมือนคนบ้า

ไม่มีสติ

2. ทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรม และการปฏิบัติตนในฐานะพุทธศาสนิกชน

2.1 ความหมายเกี่ยวกับพฤติกรรม

ได้มีนักวิชาการได้ให้ความหมายเกี่ยวกับพฤติกรรมไว้หลายท่าน ดังนี้

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546 : 768) ได้ให้ความหมายของคำว่าพฤติกรรมว่า หมายถึง การกระทำหรืออาการที่แสดงออกทางกล้ามเนื้อ ความคิด ความรู้สึก เพื่อตอบสนองสิ่งเร้า

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

22

พจนานุกรม Longman Dictionary of Psychology and Psychiatry (Goldenson, 1984 : 90) ได้ให้ความหมายของคำว่า พฤติกรรม หมายถึง การกระทำ หรือการตอบสนองการกระทำ หรือตอบสนองการกระทำทางจิตวิทยาของ แต่ละบุคคล และเป็นปฏิสัมพันธ์ ในการตอบสนองต่อสิ่งกระตุ้นภายใน หรือภายนอก ทั้งเป็นกิจกรรมการกระทำต่างๆ ที่ได้ผ่านการใคร่ครวญมาแล้วเป็นไปอย่างไม่รู้สึกรู้ตัว

ประเทือง ภูมิภักทราคม (สรศักดิ์ พลประเสริฐ, 2542 : 34) กล่าวว่าพฤติกรรม หมายถึง การกระทำ การแสดงออกของบุคคลในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง ที่สามารถสังเกตได้ ได้ยิน และวัดได้ด้วยเครื่องมือที่เป็นปรนัย

สุภัทรา บิณฑะแพทย์ (2542 : 2) อธิบายว่าพฤติกรรมคือการกระทำทุกอย่างของมนุษย์ เริ่มตั้งแต่เกิดจนตาย เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกทางร่างกาย เช่น การเดิน การกิน การแสดงท่าทางต่างๆและการพูด เป็นต้น และพฤติกรรมที่เกิดขึ้นภายในจิตใจ เช่นการคิด การจำ เจตคติ และอารมณ์ เป็นต้น

อาจกล่าวได้ว่า พฤติกรรม หรือการกระทำของบุคคลนั้น ไม่ใช่เฉพาะสิ่งที่แสดงปรากฏออกมาภายนอกเท่านั้น แต่ยังรวมถึงสิ่งที่อยู่ภายในใจของบุคคล ซึ่งคนภายนอกไม่สามารถสังเกตเห็นได้โดยตรง เช่น ค่านิยม (Value) ที่ยึดถือเป็นหลักในการประเมินสิ่งต่างๆ ทักษะ หรือเจตคติ (Attitude) ที่เขามีต่อสิ่งต่างๆ ความคิดเห็น (Opinion) ความเชื่อ (Belief) รสนิยม (Taste) และสภาพจิตใจซึ่งถือว่าเป็นลักษณะบุคลิกภาพ ของบุคคลเป็นเหตุปัจจัยที่กำหนดพฤติกรรม

2.2 ประเภทของพฤติกรรม

สุชา จันท์ธอม และสุรางค์ จันท์ธอม (2520 : 1) ได้แบ่งประเภทของพฤติกรรมเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. พฤติกรรมที่ติดตัวมาแต่กำเนิด (Unlearned behavior) หมายถึง พฤติกรรมที่อินทรีย์ทำเอง โดยไม่มีการเรียนมาก่อนเลย บางครั้งอาจเกิดขึ้นนานหลังจากกำเนิดอินทรีย์
2. พฤติกรรมที่เป็นผลมาจากการเรียนรู้ (Learned behavior) หมายถึง พฤติกรรมที่อินทรีย์ทำขึ้นภายหลังจากได้มีการเรียน หรือ เลียนแบบบุคคลอื่น ในสังคม พฤติกรรมนี้อาจเรียกว่า พฤติกรรมทางสังคม

สมจิตต์ สุพรรณทัศน์ (2526 : 98) กล่าวว่า พฤติกรรมตามการสังเกตแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้ คือ

1. พฤติกรรมภายใน หรือพฤติกรรมปกปิด (Covert behavior) คือการกระทำ หรือ กิจกรรมที่เกิดขึ้นในตัวบุคคล ซึ่งสมองทำหน้าที่รวบรวมและสังการมีทั้งที่เป็นรูปธรรม ได้แก่ การ

เด่นของหัวใจ การบีบตัวของลำไส้ และที่เป็นนามธรรม ได้แก่ ความคิด ความรู้สึก ทักษะคิด ความเชื่อ ค่านิยม ซึ่งอยู่ในสมองของคนไม่สามารถสังเกตได้

2. พฤติกรรมภายนอก หรือพฤติกรรมเปิดเผย (Overt behavior) คือปฏิกิริยาของบุคคลหรือกิจกรรมของบุคคลที่ปรากฏออกมาให้บุคคลอื่นเห็นได้ทั้งทางวาจา การกระทำ ท่าทาง เช่น การพูด การหัวเราะ การกินอาหาร การรักษาความสะอาด การปลูกต้นไม้ และเป็นสาเหตุที่สำคัญในการอนุเคราะห์โลก หรือการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งพฤติกรรมภายนอกยังสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ชนิด (เฉลา ประเสริฐสังข์. 2542 : 6) คือ

2.1 พฤติกรรมโมลาร์ (Molar behavior) เป็นพฤติกรรมที่สังเกตได้โดยตรง สามารถสัมผัสได้ด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 5

2.2 พฤติกรรมโมเลกุล (Molecular Behavior) เป็นพฤติกรรมที่ไม่สามารถสังเกตโดยตรงต้องใช้เครื่องมือวัด เช่น เครื่องมือวัดการเต้นของหัวใจ การวัดคลื่นสมอง การวัดน้ำตาลในเลือด เป็นต้น

สรุปได้ว่า พฤติกรรมสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ พฤติกรรมที่ติดตัวมาแต่กำเนิดหรือพฤติกรรมภายใน เป็นพฤติกรรมที่ไม่มีการเรียนมาก่อนที่เกิดขึ้นในตัวบุคคลหลังจากกำเนิดอินทรีย์ และพฤติกรรมที่เป็นผลมาจากการเรียนหรือพฤติกรรมภายนอก เป็นพฤติกรรมที่มีการเรียนรู้ เลียนแบบคนอื่น หรือเป็นพฤติกรรมที่มาจากความรู้ที่ใช้เวลาสะสมหลังกำเนิดอินทรีย์

2.3 ทฤษฎีการเรียนรู้พฤติกรรมนิยม

นักจิตวิทยาที่ยึดถือทางพฤติกรรมนิยม แบ่งพฤติกรรมของมนุษย์ออกเป็น 2 ประเภท คือ (ประนอม จะปิ่น. 2553 : ออนไลน์)

1. พฤติกรรมเรสปอนเดนซ์ (Respondent behavior) หมายถึง พฤติกรรมที่เกิดขึ้นโดยสิ่งเร้าเมื่อมีสิ่งเร้าพฤติกรรมตอบสนองก็จะเกิดขึ้น ซึ่งสามารถจะสังเกตได้ ทฤษฎีที่อธิบายกระบวนการเรียนรู้ประเภทนี้ คือ ทฤษฎีการเรียนรู้การวางเงื่อนไขแบบคลาสสิก (Classical Conditioning Theory)

2. พฤติกรรมโอเปอเรนต์ (Operant behavior) เป็นพฤติกรรมที่บุคคลหรือสัตว์แสดงพฤติกรรมตอบสนองออกมา โดยปราศจากสิ่งเร้าที่แน่นอน และพฤติกรรมนี้มีผลต่อสิ่งแวดล้อม ส่วนทฤษฎีการเรียนรู้ที่ใช้อธิบาย Operant behavior เรียกว่า ทฤษฎีการเรียนรู้การวางเงื่อนไขแบบการกระทำ (Operant Conditioning Theory) ซึ่งทฤษฎีนี้เน้นว่าต้องการให้ Operant behavior คงอยู่ตลอดไป พื้นฐานความคิด (Assumption) ของทฤษฎีพฤติกรรมนิยม คือ พฤติกรรมทุกอย่างเกิดขึ้นโดยการเรียนรู้และสามารถจะสังเกตได้ พฤติกรรมแต่ละชนิดเป็นผลรวมของการเรียนที่เป็นอิสระหลายอย่าง แรงเสริม (Reinforcement) ช่วยทำให้พฤติกรรมเกิดขึ้นได้

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

2.4 การปฏิบัติตนในฐานะพุทธศาสนิกชน

2.4.1 ความหมายของพุทธศาสนิกชน

ได้มีผู้ให้ความหมายของพุทธศาสนิกชนไว้ดังนี้

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช) (2545 : 108) ได้ให้ความหมายของพุทธศาสนิกชนไว้ว่า พุทธศาสนิกชน หมายถึง คนที่ตกลงใจน้อมรับนับถือพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำตัว ประจำชีวิต ยินดีที่จะปฏิบัติตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา เต็มใจที่จะปฏิบัติตามหลักธรรม คือ เว้นจากการทำความชั่ว ทำแต่ความดี และทำจิตให้หมดจดจากกิเลส ด้วยการบำเพ็ญบุญในพระพุทธศาสนา เช่น ให้ทาน รักษาศีล และเจริญภาวนา เพื่อขัดเกลา อบรมบ่มเพาะกาย วาจา ใจให้งดงามเรียบร้อย ให้สงบนิ่ง และพ้นจากความเศร้าหมองต่างๆ

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2544 : 73) ได้ให้ความหมายของพุทธศาสนิกชนไว้ว่า พุทธศาสนิกชน หมายถึง ผู้ที่นับถือพระพุทธศาสนา ปฏิบัติตนและดำเนินชีวิตตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์สูงสุดของพระพุทธศาสนาคือพระนิพพาน

อมร โสภณวิเศษจรัส (2539 : 121) ได้ให้ความหมายของพุทธศาสนิกชนว่า พุทธศาสนิกชน หมายถึง ประชาชนทั่วไปที่ยอมรับนับถือมีความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา เรียกอีกนัยหนึ่งว่า ชาวพุทธ ซึ่งมีความสำคัญต่อพระพุทธศาสนาในแง่ของเป็นผู้ที่บำรุงเลี้ยงให้ความอุปถัมภ์พระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรือง

พรพจน์ กบิลสิงห์ (2538 : 87) ได้ให้ความหมายของพุทธศาสนิกชนไว้ว่า พุทธศาสนิกชน หมายถึง ผู้ที่ดำเนินชีวิตไปตามแนวทางที่พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนไว้โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อความสงบและเพื่อความดับทุกข์ หรือเรียกอีกนัยหนึ่งว่า พุทธบริษัทหรือชาวพุทธ

สรุปกล่าวได้ว่า พุทธศาสนิกชน หมายถึง ประชาชนในสังคมโลกที่ยอมรับนับถือมีความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา มีพระพุทธเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์เป็นสรณะ และนำเอาข้อประพฤติปฏิบัติที่เป็นหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าไปใช้ ในชีวิตประจำวัน เพื่อดำรงอยู่ในโลกด้วยความสงบสุข ตลอดจนถึงบรรลุจุดเป้าหมายทางพระพุทธศาสนา อันเป็นทางดับทุกข์คือพระนิพพาน

2.4.2 พุทธศาสนิกชนที่ดี

การเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดีจะต้องปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนและในการปฏิบัติตามธรรมจะต้องกระทำด้วยความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง มิฉะนั้นอาจจะไม่ให้ผลดีตามสมควรจะเป็น โดยเฉพาะเรื่องของการรักษาศีล ศีล คือ ข้อประพฤติปฏิบัติสำหรับควบคุม กาย และวาจา ให้เรียบร้อยอยู่เป็นปกติสุข ศีลขั้นต้นที่ทุกคนควรประพฤติปฏิบัติตาม คือ ศีล 5 ดังที่ เสฐียรพงษ์ วรรณปก (2543 : 77-78) ได้กล่าวถึงหลักการปฏิบัติตนของพุทธศาสนิกชนที่ดี ดังนี้

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

25

1. พุทธศาสนิกชนที่คตินั้น การปฏิบัติตนตามศีลเท่านั้นยังไม่พอต้องปฏิบัติตามหลักธรรมด้วยคือ ศีล คือ ข้อละเว้นมิให้ทำความชั่ว ธรรม คือ ข้อปฏิบัติให้ทำความดี เช่น เว้นจากการฆ่าสัตว์ แต่เท่านั้นยังไม่พอต้องมีความเมตตากรุณาและเอื้อเฟื้อต่อผู้อื่นด้วย การละเว้นความชั้วก็คือ การทำความดีอย่างหนึ่งแล้ว แต่เท่านั้นยังไม่พอ ชาวพุทธควรทำความดีที่เป็นเนื้อแท้ของความดีจริงๆด้วย

2. การละเว้นความชั้ว (รักษาศีล) และการประกอบความดี (ปฏิบัติตามหลักธรรม) นั้นจะต้องทำด้วยจิตใจที่ผ่องใสและบริสุทธิ์ เช่น เมื่อจะช่วยเหลือคนที่ขาดแคลน ก็ต้องช่วยด้วยความเต็มใจ มิใช่ช่วยเพราะเห็นว่าคนอื่นเขาช่วยกัน หากเราไม่ช่วยคนอื่นก็จะมองเราไปในทางที่ไม่ดีจะหาว่าใจดำเลยช่วยอย่างไม่เต็มใจ การช่วยเหลือที่นั่นแทนที่จะเป็นทางพาไปสู่การขัดเกลาจิตใจ กลับเป็นการทำให้จิตใจมัวหมองไม่ผ่องใส

3. การละเว้นความชั้วและทำความดีต้องทำด้วยเหตุผลที่ถูกต้อง คือต้องรู้ว่าทำไมจึงทำ ทำไมจึงไม่ทำ ตัวอย่างเช่น การดื่มเหล้า ถ้าเราไม่ดื่มก็เพราะเห็นว่าดื่มแล้วอาจเมา เมาแล้วอาจทำความชั้วต่างๆ ได้ง่ายขึ้น จึงงดเว้นเสีย อย่างนี้เรียกว่าถูกต้อง

4. การละเว้นความชั้วและทำความดีนั้นต้องเดินสายกลางและต้องดูกาลเทศะ เช่น คนที่อาศัยอยู่บนเกาะไม่มีอาชีพอื่นใดที่จะทำได้ ก็เลยต้องจับปลาขาย จริงอยู่การประกอบอาชีพนี้เป็นการฆ่าสัตว์ตัดชีวิต แต่เราต้องดูความจำเป็นทางเศรษฐกิจด้วย คนบางคนจับปลาเหมือนกัน แต่มีใช้จับเพราะจำเป็นต้องหาเลี้ยงชีพ แต่เพราะสนุกสนานที่ได้เห็นปลาติดเบ็ดดินกะแด้ว่าๆ กรณีหลังถือว่าผิดศีลจริงๆ ด้วย โดยไม่มีข้อแม้ กรณีแรกแม้จะผิดศีลแต่ก็เกิดจากความจำเป็นต้องหาเลี้ยงชีพ จึงต้องพิจารณาข้อนี้ด้วย

สรุปอาจกล่าวได้ว่า พุทธศาสนิกชนที่ที่จะต้องปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนและในการปฏิบัติตามธรรมจะต้องกระทำด้วยความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง โดยเฉพาะเรื่องของการรักษาศีลขั้นต้นที่ทุกคนควรประพฤติปฏิบัติตาม คือ ศีล 5 ได้แก่ การละเว้นความชั้ว การประกอบความดีด้วยเหตุผลที่ถูกต้อง เดินทางสายกลาง และดูกาลเทศะ

3. ข้อมูลเกี่ยวกับโรงเรียนอังกาบพิทยาคม

3.1 ประวัติความเป็นมาของโรงเรียนอังกาบพิทยาคม

โรงเรียนอังกาบพิทยาคม เป็นโรงเรียนเก่าแก่คู่มาอยู่กับจังหวัดอ่างทอง เมื่อปี พ.ศ. 2429 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งโรงเรียนหลวงประจำจังหวัดขึ้นครั้งแรก รวม 8 จังหวัด มีจังหวัดอ่างทองรวมอยู่ด้วย แต่ตามหลักฐานที่สามารถค้นพบได้ ปรากฏว่าในปี พ.ศ. 2445 พระพุทธรักจิตมุนี (เปลื้อง) เจ้าคณะจังหวัด

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

26

อ่างทอง ได้ส่ง นายกวย ฉายินทุ ไปศึกษาวิชาที่วัดนิเวศน์ธรรมประวัติ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จนสำเร็จสอบไล่วิชาภาษาไทยชั้น 3 ประโยค 3 แล้วจึงกลับมาดำรงตำแหน่งครูใหญ่โรงเรียนหลวง ณ วัดโล่ห์สุทธาวาส ซึ่งเป็นวัดเจ้าคณะจังหวัดอ่างทองจำพรรษาอยู่ จึงยุติได้ว่าโรงเรียนนี้ได้ตั้งขึ้นครั้งแรกที่วัดโล่ห์สุทธาวาส ซึ่งเป็นวัดเจ้าคณะจังหวัดอ่างทองจำพรรษาอยู่

ต่อมา เมื่อเจ้าคณะจังหวัดอ่างทอง ย้ายไปจำพรรษา ณ วัดชัยมงคล ในปี พ.ศ. 2448 โรงเรียนหลวงจึงย้ายตามไปด้วย เมื่อปี พ.ศ. 2449 ทางราชการ ได้ส่งรองอำมาตย์ตรีขุนเสฐรวรุณี (สำเนียง ฐิตะปุระ) มาดำรงตำแหน่งครูใหญ่โรงเรียนนี้ จนกระทั่งขุนเสฐรวรุณี ได้รับคำสั่งให้ย้ายไปดำรงตำแหน่งครูใหญ่โรงเรียนวัดโพธิ์เงินวัดโพธิ์ทอง เมื่อปี พ.ศ. 2452 โรงเรียนหลวงนี้ก็ยังคงอยู่ที่เดิม

เมื่อปี พ.ศ. 2455 กรมพระยาดำรงราชานุภาพ เสนาบดีกระทรวงมหาดไทย ได้มาตรวจราชการที่จังหวัดอ่างทอง และเข้าตรวจโรงเรียนวัดโพธิ์เงินวัดโพธิ์ทองด้วย จึงสั่งให้รวมวัดโพธิ์เงินวัดโพธิ์ทอง ซึ่งเป็นวัดที่มีอาณาบริเวณติดกันอยู่แล้วเข้าเป็นวัดเดียวกันและขนานนามว่าวัดอ่างทอง โดยได้แต่งตั้งพระครูอุเทศ (แผ้ว อัมภชาติ) ให้ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสและเจ้าคณะจังหวัดอ่างทอง โรงเรียนหลวงจึงได้ย้ายมาจากวัดชัยมงคลมาตั้งที่วัดอ่างทอง โดยใช้ชื่อนามว่าโรงเรียนประจำจังหวัดอ่างทอง ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

ในปี พ.ศ. 2480 พระโพธิวงศาจารย์ (แผ้ว อัมภชาติ) เจ้าคณะจังหวัดอ่างทอง ร่วมกับนายพัน ปัทมโรจน์ และประชาชนร่วมกันบริจาคเงินสร้างอาคารเรียนถาวรสำเร็จ โรงเรียนนี้จึงได้ชื่อว่า โรงเรียนประจำจังหวัดอ่างทอง (ปัทมโรจน์ราษฎร์บำรุง) เป็นอนุสรณ์แก่ตระกูลปัทมโรจน์ และราษฎร์ร่วมก่อสร้าง ต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็น โรงเรียนอ่างทอง (ปัทมโรจน์ราษฎร์บำรุง) ในปี พ.ศ.2468

ต่อมาในปี พ.ศ. 2505 ทางราชการได้อนุมัติให้โรงเรียนนี้เปิดเรียนถึงชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ทางราชการได้เปลี่ยนชื่อเป็น โรงเรียนปัทมโรจน์ราษฎร์บำรุง และในปี พ.ศ. 2515 กระทรวงศึกษาธิการ พิจารณาเห็นว่าบริเวณโรงเรียนที่วัดอ่างทองคับแคบไม่พอในการขยายอาคารเรียนให้พอกับปริมาณนักเรียนที่เพิ่มขึ้น จึงได้ย้ายโรงเรียนมาตั้ง ณ ที่แห่งใหม่ บริเวณวัดโพธิ์ (ร้าง) ตำบลบ้านอิฐ อำเภอเมืองอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง และทางราชการได้เปลี่ยนชื่อเป็น โรงเรียนอ่างทองวิทยาคม ต่อมาบรรดาศิษย์เก่าพิจารณาเห็นว่าโรงเรียนนี้ควรคงชื่ออ่างทองปัทมโรจน์ ซึ่งเป็นเอกลักษณ์เดิมของโรงเรียนไว้ จึงเข้าเสนอชื่อต่อกระทรวงศึกษาธิการขอเปลี่ยนชื่อเป็น “โรงเรียนอ่างทองปัทมโรจน์วิทยาคม” เมื่อ พ.ศ. 2521 ชื่อนี้จึงใช้อยู่จนถึงปัจจุบันโดยใช้อักษรย่อว่า “อ.ป.ว.”

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

27

ในปีการศึกษา พ.ศ. 2550 โรงเรียนอ่างทองปัทมโรจน์วิทยาคม มีห้องเรียนทั้งหมดจำนวน 56 ห้องเรียน โดยแบ่งเป็นช่วงชั้นเรียนที่ 3 จำนวน 33 ห้องเรียน และช่วงชั้นเรียนที่ 4 จำนวน 33 ห้องเรียน มีนักเรียนทั้งหมดประมาณ 2,349 คน แบ่งเป็นนักเรียนช่วงชั้นเรียนที่ 3 จำนวน 1,371 คน และนักเรียนช่วงชั้นเรียนที่ 4 จำนวน 978 คน มีครูอาจารย์จำนวน 110 คน ปัจจุบัน นางสาวสมจิตร ปราณีโชติรส ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษอ่างทอง

โรงเรียนอ่างทองปัทมโรจน์วิทยาคม มีนโยบายส่งเสริมให้บุคลากรและนักเรียนตระหนักถึงการมีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ยกย่องและสนับสนุนนักเรียนดี มีคุณธรรม โดยยึดหลักคิด 5 ในการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่น การจัดกิจกรรมส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับศีล 5 ในการสอนวิชาพุทธศาสนาในชั้นเรียนตามปกติ การจัดกิจกรรมของนักเรียนในวันสำคัญ ๆ ทางพระพุทธศาสนา การเข้าค่ายคุณธรรมเพื่อพัฒนาความรู้และฝึกปฏิบัติตนตามหลักคิด 5 การจัดทำป้ายคำขวัญสุภาษิตเกี่ยวกับศีล 5 ติดตามต้นไม้และอาคารเรียน การยกย่องให้รางวัลนักเรียนที่ปฏิบัติตนกระทำความดีตามหลักคิด 5 การสมาทานศีล และการนั่งสมาธิทุกเช้าก่อนเข้าชั้นเรียน เป็นต้น

3.2 การจัดการเรียนการสอน

โรงเรียนอ่างทองปัทมโรจน์วิทยาคม มีการจัดการเรียนการสอนจำแนกตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ ดังนี้ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลานามัย กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ และกลุ่มกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 วิชาพระพุทธศาสนา จัดอยู่ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของโรงเรียนอ่างทองปัทมโรจน์วิทยาคม ซึ่งทางโรงเรียนมีพระภิกษุมาช่วยสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนเฉพาะช่วงชั้นเรียนที่ 3 ในวันจันทร์และวันพฤหัสบดี

3.3 ภูมิลำเนาของนักเรียน

นักเรียนของโรงเรียนอ่างทองปัทมโรจน์วิทยาคม ประกอบด้วยนักเรียนมาจากหลายท้องที่ เช่น จากอำเภอเมืองอ่างทอง อำเภอป่าโมก อำเภอโพธิ์ทอง อำเภอวิเศษชัยชาญ อำเภอแสวงหา อำเภอสามโก้ อำเภอไชโย และจากจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

4. แนวทางการพัฒนา

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) (อริยฐาน พุทธศักราช 2548 : บทคัดย่อ) กล่าวว่า ปัจจัยที่จะทำให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนในสังคมจะมีปัจจัย 3 ด้าน คือ 1) ด้านเศรษฐกิจ 2) นิเวศวิทยา 3) มนุษย์ที่ผ่านการพัฒนาแล้ว เพราะไม่มีการพัฒนาแต่ละด้านให้เกิดความสมดุล มีบูรณาการและเป็นองค์รวม โดยต้องเน้นที่คน เพราะว่าถ้าคนมีการพัฒนาแล้ว ก็สามารถที่จะไปพัฒนาอย่างอื่นได้ โดยเน้นตัวมนุษย์ให้เข้ามาเป็นปัจจัยสำคัญในการบูรณาการ เหตุที่ต้องใช้มนุษย์เป็นศูนย์กลางในการพัฒนา หรือปัจจัยสำคัญในการบูรณาการ เพราะการพัฒนาทุกด้าน ต้องมีมนุษย์เป็นตัวการพัฒนา หากไม่มีมนุษย์จัดการก็พัฒนาไม่ได้ หรือถ้ามนุษย์ไม่พัฒนาตนเอง ก็ไม่สามารถพัฒนาอะไรได้ จะต้องมีการพัฒนาทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ โดยใช้คนเป็นแกนกลางในการพัฒนาให้มีการบูรณาการกันเป็นองค์รวมอย่างสมดุล

พระธรรมปิฎก (2541 : 65-66) ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า การพัฒนาที่ยั่งยืน คือการพัฒนาที่สนองความต้องการของปัจจุบัน โดยไม่ทำให้ประชาชนรุ่นต่อไปในอนาคตต้องประนีประนอมยอมลดความสามารถของเขาในการที่จะสนองความต้องการของเขาเอง นั่นคือ เป็นการพัฒนาที่จะช่วยให้ผู้นุชนในอนาคตลดความต้องการของตนลง (ทรัพยากรธรรมชาติไม่สามารถสนองความต้องการของผู้นุชนเหล่านี้ได้ จึงต้องประนีประนอมกับสภาพแวดล้อม โดยการลดความต้องการ) ส่วนในหนังสือ Global Ecology Handbook ได้ให้ความหมายที่เข้าใจง่ายว่า การพัฒนาที่ยั่งยืน คือนโยบายที่สนองความต้องการของประชาชนในปัจจุบัน โดยไม่ต้องทำลายทรัพยากรซึ่งจะเป็นที่ต้องการในอนาคต

รังสรรค์ ประทุมวรรณ (2543 : 110-112) ได้กล่าวถึงการพัฒนาทงเลือก (Alternative development) แนวทางหนึ่งซึ่งเป็นแนวทางการพัฒนาที่ได้รับการยอมรับจากนักคิด นักวิชาการหรือนักพัฒนาหลายกลุ่มว่า เป็นแนวการพัฒนาที่น่าจะมีความเหมาะสมในการนำมาใช้ในการพัฒนาประเทศ เรียกว่า “การพัฒนาที่ยั่งยืน” ในช่วงระยะแรก ๆ การพัฒนาแบบยั่งยืนมีจุดเน้นสำคัญอยู่ที่ประเด็นเรื่องของทรัพยากรธรรมชาติ คือมองว่ารูปแบบของการพัฒนาจะต้องเป็นไปในทิศทางที่ทำให้สามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติได้อย่างต่อเนื่อง และไม่ทำลายหรือก่อให้เกิดความเสียหายแก่สิ่งแวดล้อม เอ็ดเวิร์ด บี บาร์เวียร์ ได้เสนอรูปแบบของการพัฒนาแบบยั่งยืนว่ามีจุดสำคัญอยู่ที่รูปแบบการพัฒนาจะต้องตอบสนองเป้าหมายของระบบ 3 ระบบคือ

1. ระบบชีววิทยา การพัฒนาจะต้องไม่ทำลายในเรื่องของความหลากหลายทางพันธุกรรม การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอยู่ในขอบเขตที่ธรรมชาติสามารถผลิตทดแทนได้อย่างเพียงพอต่อความต้องการและธรรมชาติสามารถจะฟื้นตัวกลับมาได้อีกครั้ง

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

29

2. ระบบเศรษฐกิจ การพัฒนาจะต้องสามารถตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของสมาชิกในสังคมได้อย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน

3. ระบบสังคม การพัฒนาจะต้องคงไว้ซึ่งความหลากหลายทางวัฒนธรรม สร้างให้เกิดความเป็นธรรมในสังคม และสมาชิกในสังคมมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมของตนเอง จะเห็นได้ว่าการพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นแนวทางหนึ่งที่จะพัฒนาตนเอง สังคม ประเทศชาติ และธรรมชาติให้อยู่ร่วมกันได้ ต่างพึ่งพิงอาศัยซึ่งกันและกัน เพราะต่างก็เอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกัน เพราะฉะนั้นการพัฒนาไม่ได้มองเฉพาะการตอบสนองความต้องการของมนุษย์เพียงอย่างเดียว จะต้องพัฒนาตัวของมนุษย์ให้สามารถลดความต้องการของตนลง และบริโภครทรัพยากรธรรมชาติอย่างใช้สติปัญญา

พระเทพโศภณ (2544 : 92-103) ได้กล่าวถึงสิ่งที่เป็นสาเหตุสำคัญของวิกฤตการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมประการหนึ่งคือ การที่มนุษย์แสวงหาการเป็นนายเหนือธรรมชาติ สังคมอุตสาหกรรมได้รับการพัฒนาไปตามแนวทางมิชฌาภิวัตินิยามว่า มนุษย์ต้องอยู่เหนือธรรมชาติ และทำให้ธรรมชาติสยบเป็นทาสรับใช้ความพึงพอใจสนองความทะยานอยากของมนุษย์ มิชฌาภิวัตินิยามนี้เป็นเป้าหมายให้มนุษย์มีทัศนคติทำที่รุนแรงต่อธรรมชาติ ในจุดนี้พระพุทธศาสนาสามารถมีบทบาทช่วยเปลี่ยนแปลงโลกทัศน์ทางด้านนิเวศวิทยาได้ พระพุทธศาสนาสามารถเสนอคำสอนมากมายที่ช่วยสนับสนุนการอยู่ร่วมกันแบบกลมกลืนและอย่างสันติระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติทั้งหมด ตรงจุดนี้เองที่พระพุทธศาสนาอยู่ในสถานะที่แข็งแกร่งที่จะขยายทัศนะของมนุษย์ต่อธรรมชาติทั้งหมดให้กว้างขวางยิ่งขึ้น ทั้งนี้เนื่องมาจากข้อเท็จจริงที่ว่า พระพุทธศาสนาได้สอนสาวกให้มีทัศนะต่อเพื่อนร่วมโลก ต่อธรรมชาติ และความสัมพันธ์ระหว่างกันที่เป็นเชิงนิเวศวิทยา มุมมองเชิงพุทธที่หยั่งเห็นสิ่งทั้งปวงอาศัยกันและกันเกิดขึ้น นั่นคือ “หลักอิทัปปัจจยตา” เป็นสิ่งที่สนับสนุนให้มีการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมตามคำสอนในพระพุทธศาสนา สรรพสิ่งอยู่ได้โดยอาศัยกันและกันเท่านั้น จะอยู่แบบอิสระลำพังไม่ได้ นี่คือหัวใจของกฎของธรรมชาติที่เรียกว่า “ธรรมนิยาม” ซึ่งครอบคลุมถึงความสัมพันธ์กันและความอิงอาศัยกันของสิ่งทั้งปวง ที่รู้จักกันดีว่าเป็น “กฎปฏิจจสมุปบาท”

ชาวพุทธที่มองเห็นโลกในฐานะเป็นสิ่งที่อิงอาศัยกันและกันแล้วจะพัฒนาความรู้สึกรับผิดชอบ กตัญญู และกรุณาต่อธรรมชาติ เพื่อปลูกฝังให้มนุษย์มีการอยู่ร่วมกันกับธรรมชาติทั้งหมดแบบกลมกลืนและแบบสันติ จำจะต้องพัฒนาคุณธรรมขึ้นไว้ในใจ 3 ประการคือ

1. ปัญญา ความรู้ตามความเป็นจริงว่า ทุกอย่างในโลกนี้อาศัยกันและกันเกิดขึ้น
2. สุทธิ ความบริสุทธิ์ซึ่งเป็นสภาวะที่ใจปราศจากความโลภ ที่เป็นตัวก่อให้เกิดมลภาวะทางด้านสิ่งแวดล้อม และการใช้ทรัพยากรธรรมชาติมากเกินไป
3. ความกรุณา ความเห็นอกเห็นใจที่มีต่อเหล่าสัตว์และสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

30

ชาวพุทธให้ความเคารพและความกรุณาต่อธรรมชาติทั้งมวล เพราะพวกเขามองทุกสิ่งทุกอย่างในฐานะที่สัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ไม่มีอะไรจะคงอยู่ได้แบบโดดเดี่ยว ตามหลักพุทธธรรมแล้ว ใจและกายขึ้นอยู่กับกันและกัน ทั้งสองต้องได้รับการพัฒนาไปด้วยกัน หากจะทำให้เกิดการพัฒนาแบบยั่งยืน แล้ว จะต้องรวมเอาทุกอย่าง นั่นคือพัฒนาสิ่งที่ปวงทั้งทางด้านร่างกาย ด้านสังคม ด้านจิตใจ และด้านปัญญา (ภาวนา 4) อันเป็นทุกมุมชีวิตของเรา ซึ่งมีดังต่อไปนี้

1. การพัฒนาร่างกาย (กายภาวนา) เป็นการพัฒนาร่างกายและสิ่งแวดล้อมทางวัตถุหรือทางกายภาพ สำเร็จได้ด้วยการปฏิบัติตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า ที่เกี่ยวข้องกับกายภาพ เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม

2. การพัฒนาสังคม (ศีลภาวนา) เป็นการพัฒนาความสัมพันธ์ที่ดีและมีมิตรภาพกับคนอื่น เพื่อว่าจะก่อตั้งสังคมที่น่าปรารถนามีสภาพแวดล้อมที่ดีในโลก ซึ่งทำให้สำเร็จได้โดยการรักษาศีล และปฏิบัติตามหลักคำสอนของพระพุทธองค์เกี่ยวกับความยุติธรรมในสังคม

3. การพัฒนาจิต (จิตตภาวนา) เป็นการพัฒนาคุณภาพของจิตที่ดี เช่น ให้มีเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา สติและสมาธิ การปฏิบัติสมถกัมมัฏฐาน (อุบายทำให้ใจสงบ) จะสามารถทำให้คนมีคุณภาพจิตใจเช่นว่านั้น และจะชำระใจให้หลุดพ้นจากนิวรณ์ 5 (ความพอใจในกาม ความพยายาม ความห妒 ความฟุ้งซ่าน ความลังเลใจ)

4. การพัฒนาปัญญา (ปัญญาภาวนา) เป็นการพัฒนาปัญญาหรือความรู้สรรพสิ่งตามที่เป็นจริง ที่จะได้มาด้วยการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานการพัฒนาร่างกายและสังคมเป็นสิ่งจำเป็นต่อการได้มาซึ่งสันติภาพภายนอก คือ การอยู่ร่วมกันแบบสันติภาพร่วมกับเพื่อนร่วมโลกอื่น ๆ และร่วมกับสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ ส่วนการพัฒนาจิตและปัญญาเป็นสิ่งจำเป็นต่อการได้สันติภาพภายใน หรือความสงบใจ การพัฒนาทั้ง 4 ประการนี้ต้องดำเนินไปด้วยกัน เพื่อที่ว่าเราจะได้รับการพัฒนาอย่างสมดุลในชีวิต การเน้นการปฏิบัติเพียงข้อใดข้อหนึ่ง ไม่สนใจข้ออื่น อาจจะทำให้ตกไปสู่ที่สุดโต่ง 3 อย่าง อย่างใดอย่างหนึ่ง ผู้ที่หมกมุ่นกับการพัฒนาร่างกายและสังคม ละเลยการพัฒนาทางจิตและปัญญา จะตกอยู่ในฝ่ายกามสุขัลลิกานุโยค (หมกมุ่นอยู่กับความสุขทางกาย) ในขณะที่ผู้หมกมุ่นต่อการพัฒนาจิตและปัญญา ละเลยการพัฒนาาร่างกายและสังคม จะตกอยู่ในฝ่ายอัตตกลิมถานุโยค (การทรมานตน) แต่ทางสายกลาง (มัชฌิมปฏิปทา) ประกอบด้วยการพัฒนาชีวิตทั้ง 4 ด้าน อย่างสมดุล

5. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กอบกุล วิศิษฐ์สรศักดิ์ (2548 : 67) ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการครองตนตามศีล 5 ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ปีการศึกษา 2548 โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาพฤติกรรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

31

การครองตนตามศีล 5 ของนักศึกษา 2) เพื่อศึกษาการเข้าร่วมกิจกรรมและการรับรู้หลักธรรมจากแหล่งความรู้ต่าง ๆ ของนักศึกษา 3) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการครองตนตามศีล 5 ของนักศึกษา 4) เพื่อทราบข้อเสนอแนะในการที่จะมีพฤติกรรมการครองตนตามศีล 5 ของนักศึกษา โดยมีกลุ่มตัวอย่างคือนักศึกษาที่ศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี ภาคปกติ ชั้นปีที่ 1-3 สาขาครุศาสตรบัณฑิต (ค.บ.) บริหารธุรกิจบัณฑิต (บธ.บ.) ศิลปศาสตรบัณฑิต (ศศ.บ.) วิทยาศาสตร์บัณฑิต (วท.บ.) ประจำปีการศึกษา 2548 จำนวน 368 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างโดยแจกแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างแสดงความคิดเห็น มีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage sampling) และการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) โดยใช้แบบสอบถามปลายปิด และปลายเปิด นำมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ 2 ประเภท ได้แก่ สถิติบรรยาย ประกอบด้วย ความถี่ ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติอนุมานหรืออ้างอิง ประกอบด้วย ค่าไคสแควร์

ผลการศึกษาพบว่า พฤติกรรมการครองตนตามศีล 5 ของนักศึกษาส่วนใหญ่จะทำผิดศีล 5 ในพฤติกรรมพบเห็นทั่วไปในสังคม ไม่ส่งผลกระทบต่อสังคมนัก เช่น การดบยุง การพูดประชดผู้อื่น เป็นต้น และปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ สาขาวิชา ผลการศึกษา และที่พักอาศัย ไม่มีผลต่อพฤติกรรมการครองตนตามศีล 5 แต่ชั้นปีและอาชีพของผู้ปกครอง มีผลต่อพฤติกรรมการครองตนตามศีล 5 และปัจจัยสนับสนุนด้านความสัมพันธ์กับครอบครัว ประสบการณ์ร่วมกิจกรรมทางศาสนา และความรู้ที่ได้รับจากคำสอนทางศาสนา ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการครองตนตามศีล 5 โดยกำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

นภาพร นิตภิรมณ์ชัย (2548 : 52) ศึกษาเรื่องพฤติกรรมการนำศีล 5 ไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ภาคปกติ ปีการศึกษา 2548 จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 380 คน วัตถุประสงค์ในการวิจัย คือ 1) เพื่อศึกษาพฤติกรรมการนำศีล 5 ไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักศึกษา 2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ในครอบครัว ความรู้ ความสนใจในพระพุทธศาสนา และการเข้าร่วมกิจกรรมของนักศึกษา 3) เพื่อทราบปัญหาและแนวทางในการส่งเสริมการนำศีล 5 ไปใช้ในชีวิตประจำวันให้เกิดประโยชน์สูงสุด เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นโดยอาศัยกรอบแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการวิจัย วัตถุประสงค์ สมมุติฐาน รวมทั้งนิยามปฏิบัติการ โดยใช้คำถาม 2 ประเภท คือ คำถามประเภทปลายปิด และคำถามปลายเปิด

ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล คือ เพศ คณะที่ศึกษา มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการนำศีล 5 ไปใช้ในชีวิตประจำวัน ส่วนปัจจัยสนับสนุน คือ ความสนใจในพระพุทธศาสนาบางข้อ คือ การฟังเทศน์ทางวิทยุและโทรทัศน์เป็นประจำ และการพูดคุยหรือสนทนาธรรมกับเพื่อนๆ หรือบุคคลอื่น การเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา บางข้อ คือ การเข้าร่วมโรงเรียนพุทธศาสนา

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

32

วันอาทิตย์ และการเป็นสมาชิกชมรมพุทธศาสนาและศิลปวัฒนธรรม มีความสัมพันธ์กับการนำศีล 5 ไปใช้ในชีวิตประจำวัน คือ $P < 0.05$ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ได้กำหนดไว้

พระมหาภุชงค์ แสงทอง (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง เจตคติ และการปฏิบัติของเยาวชนต่อหลักเบญจศีล-เบญจธรรม โดยมีวัตถุประสงค์ในการวิจัย 2 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาระดับเจตคติ และการปฏิบัติของเยาวชนต่อหลักเบญจศีล-เบญจธรรม และ 2) เพื่อเปรียบเทียบระดับเจตคติ และการปฏิบัติของเยาวชนต่อหลักเบญจศีล-เบญจธรรม ตามตัวแปรเพศ ระดับการศึกษา และการได้รับการสนับสนุน โดยมีกลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาอาชีวศึกษาระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ และประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ในสถานศึกษาเขตจังหวัดชุมพร จำนวน 368 คน โดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นและเปิดตารางสำเร็จของเครซี และมอร์แกน จากประชากร 8,947 คน เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามวัดเจตคติ และการปฏิบัติต่อหลักเบญจศีล-เบญจธรรม ได้นำมาวิเคราะห์ตามวิธีการทางสถิติ โดยหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที(t-test) วิเคราะห์ข้อมูลความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) แล้วตามด้วยการทดสอบเปรียบเทียบพหุคูณ แบบเซฟเฟ่ เมื่อพบว่ามีความแตกต่างกัน

ผลการศึกษาพบว่า

1. โดยภาพรวมระดับเจตคติ และการปฏิบัติของเยาวชนต่อหลักเบญจศีล-เบญจธรรมอยู่ในระดับสูง
2. ระดับเจตคติและการปฏิบัติของเยาวชนต่อหลักเบญจศีล-เบญจธรรม เมื่อเปรียบเทียบกับความต่างกันทางเพศ พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001
3. ระดับเจตคติและการปฏิบัติของเยาวชนต่อหลักเบญจศีล-เบญจธรรม เมื่อเปรียบเทียบกับความต่างกันของระดับการศึกษา พบว่า ไม่มีความแตกต่างกัน
4. ระดับเจตคติและการปฏิบัติของเยาวชนต่อหลักเบญจศีล-เบญจธรรม เมื่อเปรียบเทียบกับความต่างกันของการได้รับการสนับสนุน พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

พระมหาพิชิตชัย ยมพาลไผ่ (2542 : 151) ศึกษาเรื่องการศึกษาทัศนคติ 5 ของชาวพุทธในสังคมไทยปัจจุบัน ศึกษาเฉพาะกรณีการฆ่าสัตว์โดยการสัมภาษณ์และออกแบบสอบถามนักวิชาการทางพระพุทธศาสนา และพุทธศาสนิกชน 7 กลุ่มอาชีพในกรุงเทพฯ สรุปผลการศึกษาได้ว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับการฆ่าสัตว์ส่วนใหญ่เห็นว่า การดำเนินชีวิตปัจจุบันโดยไม่ฆ่าสัตว์ชนิดใดเลยเป็นไปได้ แต่เห็นว่าการฆ่าสัตว์ไม่ว่ากรณีใดก็ล้วนผิดศีลทั้งนั้น ต่างแต่เพียงโทษมากน้อย ประชาชนส่วนใหญ่ปฏิบัติตามศีล 5 เป็นปกติทุกวัน และในวันสำคัญทางศาสนา เช่น วันพระ และส่วนใหญ่เห็นว่า อุปสรรคที่ทำให้ไม่อาจปฏิบัติตามศีล 5 ข้อที่ 1 คือการฆ่าสัตว์เพื่อเป็น

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

333

อาหาร และการฆ่าสัตว์เพื่อป้องกันอันตรายและเห็นว่า สาเหตุที่ทำให้ไม่สนใจและปฏิบัติตามศีล 5 ข้อที่ 1 คือ ความจำเป็นในการดำรงชีวิต และนิสัยการชอบตามใจตนเอง

อริชฎาน พูลศิลป์ศักดิ์กุล (2548 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการรักษาศีลห้าของพุทธศาสนิกชนวัยแรงงาน:กรณีศึกษาเขตสวนหลวงกรุงเทพมหานคร โดยมีวัตถุประสงค์ศึกษาการรักษาศีลห้าของพุทธศาสนิกชนในวัยแรงงาน เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรักษาศีลห้าของพุทธศาสนิกชนวัยแรงงานในปัจจุบันบุคคล รวมทั้งเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าว เพื่อให้เห็นภาพรวมของการรักษาศีลห้าในปัจจุบันของพุทธศาสนิกชนวัยแรงงาน ในการเข้าไปอยู่ในสังคมอภิบาลที่ดี กลุ่มตัวอย่างคือ พุทธศาสนิกชนวัยแรงงาน อายุระหว่าง 15 - 60 ปี จำนวน 100 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้ค่าสถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า Chi-Square Test เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการศึกษาพบว่า ในภาพรวมกลุ่มตัวอย่างมีการรักษาศีลห้าข้อ 1 เว้นจากการฆ่าสัตว์ ศีลข้อ 2 เว้นจากการลักทรัพย์ ศีลข้อ 3 เว้นจากการประพฤติดิฉันในกาม และศีลข้อ 5 เว้นจากการดื่มสุราเมรัยในระดับมากที่สุด ส่วนการรักษาศีลข้อ 4 เว้นจากการพูดปดอยู่ในระดับมาก โดยพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ และระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์กับการรักษาศีลห้าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นอกนั้น คือ อายุ สถานภาพสมรส อาชีพ รายได้ ไม่มีความสัมพันธ์กับการรักษาศีลห้าของพุทธศาสนิกชน

พระมหานงมานิช พลราชม (2548 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาการปฏิบัติตนตามหลักศีล 5 ในฐานะพุทธศาสนิกชนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสุธีวิทยา อำเภอพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการพัฒนาการปฏิบัติตนตามหลักศีล 5 ในฐานะพุทธศาสนิกชนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสุธีวิทยา อำเภอพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี 2) เพื่อแสวงหาแนวทางและวิธีการพัฒนาและดัชนีชี้วัดความสำเร็จของการพัฒนาการปฏิบัติตนตามหลักศีล 5 ในฐานะพุทธศาสนิกชนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสุธีวิทยา อำเภอพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี 3) เพื่อพัฒนาการปฏิบัติตนตามหลักศีล 5 ในฐานะพุทธศาสนิกชนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสุธีวิทยา อำเภอพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 7 ห้องเรียน รวม 280 คน โดยใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structure interview) วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติเชิงบรรยาย ได้แก่ การหาค่าร้อยละ และสรุปประเด็นสำคัญ ๆ เกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการการพัฒนาตนตามหลักศีล 5 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้ความรู้และประสบการณ์ใน

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

34

การจัดกิจกรรมการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของผู้วิจัย และสรุปประเด็นสำคัญ ๆ เกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการการปฏิบัติตนตามหลักศีล 5

ผลการศึกษาพบว่า

1. ด้านความรู้ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสุรวิทยา มีการละเมิดศีล 5 ทุกข้อ ซึ่งเกิดจากความไม่รู้เกี่ยวกับศีล 5 โดยเฉพาะศีลข้อ 4 พบว่า นักเรียนไม่รู้ว่าการพูดเท็จกับบิดามารดาหรือผู้ปกครอง เพื่อให้บิดามารดาหรือผู้ปกครองสบายใจเป็นการกระทำผิดศีลมากที่สุด รองลงมาเป็นศีลข้อ 3 และข้อ 1

2. แนวทางและวิธีการพัฒนา การปฏิบัติตนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสุรวิทยา คือ การสร้างโอกาสให้นักเรียน ได้เรียนรู้ และปฏิบัติตนตามหลักศีล 5 คือ การเข้าค่ายคุณธรรม เพื่อพัฒนาความรู้และฝึกปฏิบัติตนตามหลักศีล 5 การจัดทำป้ายคำขวัญสุภาพิตเกี่ยวกับศีล 5 ติดตามต้นไม้และอาคารเรียน การยกย่องให้รางวัลนักเรียนตามที่ปฏิบัติตนตามหลักศีล 5 การสมาทานศีล และการนั่งสมาธิทุกเช้าก่อนเข้าชั้นเรียน การจัดกิจกรรมส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับศีล 5 ในการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในชั้นเรียนตามปกติ การส่งเสริมกิจกรรมของนักเรียนในวันสำคัญ ๆ ทางพระพุทธศาสนา การบันทึกกิจกรรมการปฏิบัติตนตามหลักศีล 5 และการรณรงค์ต่อต้านสื่อโฆษณาที่มอมเมาเยาวชน

3. ผลจากการพัฒนาการปฏิบัติตนตามหลักศีล 5 ในฐานะพุทธศาสนิกชนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยการเข้าค่ายคุณธรรมเพื่อพัฒนาความรู้และฝึกปฏิบัติตนตามหลักศีล 5 ทำให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสุรวิทยา มีความรู้เกี่ยวกับการไม่กระทำผิดศีลเพิ่มขึ้นทุกข้อ ส่งผลให้การปฏิบัติตนอันเป็นการละเมิดศีล 5 ของนักเรียนลดลง ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาการปฏิบัติตนตามหลักศีล 5 ในฐานะพุทธศาสนิกชนให้ยั่งยืนต่อไป